

Karl Drajs

Rođen 29.04.1785. u Karlsrueru.

Umro 10.12.1851. u Karlsrueru.

Kratka biografija

Karl Drajs, kršten kao Karl Fridrih Kristijan Ludvig, baron Drajs fon Zauerbron, na samom početku radio je kao šumarski činovnik u velikom Badenskom vojvodstvu. Kasnije je napustio ovaj posao, zadržavši pravo na platu, i započeo svoju pronalazačku karijeru.

U njegove izume, pored mnogih drugih, ubraja se uređaj za grafički zapis tona, zatim stenograf sa šesnaest znakova, prevozno sredstvo na četiri točka i ljudski pogon, a najznačajniji od njih svakako je velosiped, pokretna mašina na dva točka. Ovaj uređaj je prvi put predstavljen **12. juna 1817.** godine u Manhajmu i predstavljao je prvi samopokretni dvotočkaš. Ovaj velospied bio je prvo vozilo koje je zahtevalo održavanje ravnoteže što je ujedno predstavljalo pokretački princip. Nekoliko decenija kasnije, Pjer Mišo mu je dodao pedale i sprava je počela da liči na moderni bicikl, što je na kasnije dovelo do izuma automobila, za šta je zaslužan Karl Benc. Drajsa je za njegov pronalazak nagradio veliki badenski vojvoda Karl tako što ga je postavio za profesora mehanike. Eksperimenti koje je Drajs vršio na maketama železnica u velikoj meri su doprineli razvitku železničkog prevoznog sredstva, koji i danas nosi nemačko ime Drajzin (*Draisine*).

Drajs je bio vatreni demokrat i podržavao je talas revolucija koje su zahvatile Evropu 1848. godine i stoga je 1849. iz svog prezimena izbacio aristokratsko „fon“, zbog čega je nakon propasti revolucije u Badenu njegova egzistencija bila dovedena u pitanje. Nakon njegove smrti, Drajsovi neprijatelji su odbijali da prihvate činjenicu da je izumeo vozilo na dva točka.

Nova biografija

Novu biografiju Karla Drajsa, kao izumitelja velosipeda, sastavio je profesor dr. Hans-Erhard Lesing i ona je zasnovana na ozbiljnim arhivskim istraživanjima. U novoj biografiji, Drajs je okarakterisan kao talentovani i angažovani mladi čovek koji je 1849. postao vatreni demokrata, što je u potpunosti suprotno slici zbog koje je on bio predmet podsmeha za poslednjih 150 godina.

Karl fon Drajs rođen je u Karlsrueu, glavnom gradu pokrajine Baden, 29. aprila 1785. godine, kao sin višeg državnog činovnika Karla Vilhelma Fridriha Ludviga, barona von Drajsa i Ernestine Kristine Margarete, rođene kao baronese fon Kantental. Njegova porodica možda nije bila bogata, ali je bila veoma uticajna i Karlov kum je bio niko drugi do Karl-Fridrih, veliki badenski vojvoda, koji ga je kasnije predodredio za karijeru šumarskog činovnika.

Drajs se školovao u Karlsrueu, gde je 1800. godine završio licej i preselio se u Forchajm, upisavši se u privatnu školu za šumarske činovnike koju je vodio njegov ujak Fridrih Hajnrih Georg fon Drajs. Ponude za mlade činovnike ovog tipa bile su u to vreme veoma retke. Iz tog razloga, 1803. Drajs započinje studije matematike, fizike i arhitekture na univerzitetu u Hajdelbergu koje su trajale do 1805. godine. Nakon toga, postaje član šumarske uprave u Badenu, ali ubrzo napušta ovaj posao kako bi se posvetio podučavanju i pronalazaštvu.

Njegov otac postaje prvi sudija badenske pokrajine i porodica se 1810. godine seli u Manhajm. Godinu dana kasnije, Karl napušta svoj posao zadržavajući pravo na platu, i seli se u Manhajm. Pored mnogih drugih izuma, on je izradio prvi uređaj za grafički zapis tona (1812) i dva vozila na četiri točka i ljudski pogon (1813/14), koja je predstavio na Bečkom kongresu, objavio veliki broj radova na temu kompleksnih matematičkih jednačina, i povrh svega, izumeo pokretnu mašinu, velosiped na dva točka, poznat pod imenom Drajzin (1817).

Ovaj Drajsov izum bio je istovremeno način na koji je on odreagovao na seriju nemilih događaja koji su počeli 1812. godine, a završili se erupcijom vulkana Tambora u Indoneziji, aprila 1815, za kojom je 1816. godine usledilo hladno i snežno leto u toku kojeg su uništeni mnogi usevi. Glad je te godine bila toliko velika da su konji morali biti ubijani jer za njih nije bilo dovoljno žita.

Zbog ovih nemilih događaja, Drajsova pokretna mašina predstavljala je odlično alternativno prevozno sredstvo koje je zamenilo konjsku pokretačku snagu i **12. juna 1817.** godine se odigrala prva legendarna vožnja od centra Manhajma do Švecingera (koji se danas nalazi u delu grada pod nazivom Rajhenau). Za ovu vožnju bilo mu je potrebno

nešto više od sat vremena, ali se na ovaj poduhvat gledalo kao na revolucionarnu ideju o individualnom transportu.

Pored svega, Drajs nije uspeo da od ovog svog izuma zaradi novac. Iako je radio kao službenik u Badenu, nije bio u mogućnosti da pokrene svoje sopstveno preduzeće. Uprkos tome što nije mnogao službeno da registruje svoj patent, veliki vojvoda Karl je 1818. objavio dekret kojim je zaštićen njegov izum na deset godina. Iste godine je postavljen za profesora mehanike i nagrađen je penzijom.

Putevi su u to vreme bili potpuno uništeni zbog korištenja kočija, tako da je bilo veoma teško održavati ravnotežu na Drajsovom velosipedu. Stoga su oni koji su ga vozili išli utabanim sporednim putevima i svojom brzom vožnjom često ugrožavali pešake. Iz tog razloga, vlasti u Nemačkoj, Velikoj Britaniji, SAD, pa čak i u Kalkuti, zabranile su upotrebu velosipeda, te on tako neko vreme nije bio u upotrebi.

Godine 1822. Karl Drajs putuje u Brazil i radi kao geodeta. U Manhajm se vraća 1827. i pravi mašinu za brzo pisanje, stenograf sa 16 znakova. Nakon smrti oca 1830, gubi finansijsku podršku za svoja neobična otkrića, a politički protivnici njegovog oca počinju da ga proganjaju.

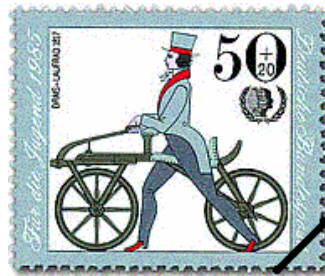
Godine 1837. izbegao je atentat, a od 1839. do 1845. živi u selu Valdkatzenbah, 30 milja daleko u brdima Odenvalda. U toku ovog perioda, eksperimentisao je u Karlsrueru u pokušaju da napravi prevozno sredstvo na pedale koje bi se kretalo železničkim šinama – zbog toga se za ovo železničko prevozno sredstvo sve do danas koristi naziv Drajsin. Nakon ovog poduhvata opet se vraća u svoj rodni grad.

Drajs je bio vatreni demokrat i podržavao je revoluciju u Badenu, izbacivši aristokratsko „fon“ iz svog imena 1849. godine. Nakon neuspeha revolucije, ostaje veoma siromašan. Rojalisti su pokušali da ga proglašaju ludim i zatvorili su ga.

Njegovu penziju su konfiskovale pruske okupacione snage kako bi se navodno povratili troškovi revolucije. Umro je u bedi 10. decembra 1851. godine u Karlsrueru.

Dr. Gerd Hüttmann

Translated by Tamara Popic

Bibilografija:

Hans-Erhard Lessing, Automobilität Karl Drajs und die unglaublichen Anfänge, MAXIME Verlag, Leipzig, 2003, 528 strana, cena: 32 eura, ISBN 3-931965-22-8, objavljeno na nemačkom jeziku.